

Наша СЛОВА

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 36 (1239) 9 ВЕРАСНЯ 2015 г.

Мова, культура, пісьменнасць - ахоўная грамата беларускай дзяржаўнасці XXII Дзень беларускага пісьменства ў Шчучыне

У Шчучыне (Гарадзенская вобласць) 5 верасня распачаўся XXII Дзень беларускага пісьменства, а асноўныя дзеі адбываліся ўжо 6 верасня.

У 11.00 адчыніў свае дзверы пасля рэканструкцыі архітэктурны помнік Беларусі - былы палац Друцкіх-Любецкіх, у якім цяпер размешчана Палац творчасці дзяцей і моладзі.

Урачыста прайшла святочная цырымонія адкрыцця, удзел у якой прымалі намеснік Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь М.І. Русы, намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь І.П. Бузоўскі, старшыня Гарадзенскага аблвыканкама У.В. Краўцоў, міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь М.А. Жураўкоў, міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Л.С. Ананіч, міністр культуры Рэспублікі Беларусь Б.У. Святлоў, члены Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу, прадстаўнікі органаў дзяржаўнай улады, дыпламатычнага корпуса, устаноў і прадпрыемстваў, грамадскіх аб'яднанняў, духавенства.

Шчырыя словы падзякі выказаў усім, хто мае дачыненне да адраджэння палаца, міністр адукацыі М.А. Жураўкоў.

Пад дроб барабанаў чырвоную стужку

перарэзалі ганаровыя госці свята: І.П. Бузоўскі, М.І. Русы, У.В. Краўцоў, С.В. Ложачнік і дырэктар Шчучынскага палаца творчасці дзяцей і моладзі І.П. Дзегцярова.

- Сёння мы з'яўляемся сведкамі значнай падзеі не толькі для нашага горада, але і ўсёй беларускай культуры, - вітаючы ўдзельнікаў святочнага мерапрыемства, адзначыў старшыня Шчучынскага райвыканкама С.В. Ложачнік. - Наша дзяржава ўкладвае значныя сродкі ў захаванне і аднаўленне мінуўшчыны. Шчучынскі палац - гэта яшчэ і ўдалы прыклад інвестыцыі ў культуру.

Палац гасцінна расчыніў свае дзверы. Госці свята прайшліся па прыгожых, адрэстаўраваных залах, якія па-сапраўднаму ўражаюць сваёй веліччу, наведалі ўнікальныя выставы, музейную экспазіцыю Гарадзенскага дзяржаўнага гістарычна-археалагічнага музея, фотавыставу "Беларусь у першай сусветнай вайне", а таксама пазнаёміліся з лепшымі кнігамі Беларусі.

У адноўленым палацы плануецца размясціць краязнаўчы музей, канферэнц-залу для дзелавых і культурных сустрэч.

Урачыстае шэсце ад палаца Друцкіх-Любецкіх рушыла да цэнтральнай пляцоўкі свята.

(Заканчэнне на ст. 6.)

У Шчучыне адкрыта кнігарня-кавярня

У Шчучыне 31 жніўня да Дня беларускага пісьменства адчынілася першая кнігарня-кавярня. Як інфармуе БЕЛТА, кнігарня "Несцерка" размясцілася каля будынка Дома гандлю.

Раней шчучынцы маглі

ISSN 2073-7033

купіць кнігі толькі ў невялікіх кніжных аддзелах іншых крамаў. Цяпер у кнігарні яны могуць не толькі купіць кнігі, але і выпіць кавы.

У адкрыцці кнігарні

прыняла ўдзел міністр інфармацыі Лілея Ананіч, кіраўніцтва "Белкнігі" і Шчучынскага райвыканкама. Дарэчы, міністр стала першай пакупніцай крамы.

70 гадоў з дня нараджэння Рыгора Семашкевіча

Рыгор Міхайлавіч СЕМАШКЕВІЧ пражыў няпоўных трыццаць сем гадоў. Яго нядоўгае па сучасных мерках жыццё знешне выглядае даволі звычайна і сціпла. Але яно было напоўнена напружанай унутранай, духоўнай працай, якая дала свой прыкметны плён. І ён, трэба думаць, застаецца надоўга.

Нарадзіўся Рыгор Семашкевіч у хуткім часе пасля заканчэння Вялікай Айчыннай вайны - 12 верасня 1945 года ў в. Дамашы каля Маладзечна. "вайны не бачыў. А чуў, што туляецца па завуголлях" - такія штрыхі свайго дзяцінства падае паэт у вершы з праявічнай назвай "Аўтабіяграфія".

Маці, Алена Дзмітрыеўна, 1917 года нараджэння працавала даяркай.

Бацька, Міхаіл Філіпавіч, 1912 года нараджэння, працаваў доўгі час у зеленгасе г. Маладзечна. У сям'і было трое дзяцей.

Вайна ў тры гады нагадвала праясе на кожным кроку. Жылося нялёгка ўсім - і дарослым, і дзецям. Але ніхто не скардзіўся на цяжкасці. Пра гэта ў Рыгора Семашкевіча ёсць такія шчырыя радкі:

*Не наракаю на цябе, мой лёс,
За тое, што не раз*

над родным небам

Гарэлі ногі ад сцюдзёных рос,

*Што ў хаце часам
не хапала хлеба.*

Вучыўся Р. Семашкевіч у Лебедзеўскай сярэдняй школе. Потым паступіў на філалагічны факультэт БДУ. У 1966 годзе скончыў універсітэт. Працаваў дырэктарам Малінаўскай васьмігадовай школы Смагонскага раёна.

У 1967-1969 гадах - аспірант кафедры беларускай літаратуры БДУ, абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме: "Браніслаў Эпімах-Шыпіла і беларускі літаратурна-грамадскі рух у Пецярбурзе".

З 1970 года выкладаў беларускую літаратуру ва ўніверсітэце. Чытаў гісторыю беларускай дакастрычніцкай літаратуры, вёў спецсеминар па сучаснай беларускай паэзіі, кіраваў падрыхтоўкай студэнцкіх курсавых і дыпломных работ, выконваў шматлікія іншыя абавязкі, звязаныя з выкладчыцкай працай.

А яшчэ Рыгор Семашкевіч знаходзіў час і на паэзію, і на прозу, і на крытычныя выступленні, і на літаратуразнаўчыя даследаванні. Літаратурную працу пачаў ў 1961 годзе.

Рыгор Семашкевіч далёка не поўнаасцю здзейсніў тое, на што ён наважваўся, што дазваляў ажыццявіць яго талент. Але і зрабіў ён нямала. Ён выдаў два зборнікі вершаў - "Ле-

снічоўка" (1968 г.) і "Субота" (1973 г.). Дачакаўся ён і кніжкі ў перакладзе на рускую мову. Гэтая кніжка пад загалоўкам "Золото соломы" выйшла ў 1974 г. у выдавецтве "Маладая гвардыя". Усе пераклады Семашкевічавых вершаў зрабіў Дзмітрый Кавалёў.

Рыгора Семашкевіча - крытыка прываблівала пераважна паэзія. Пра яе ён таксама ўмеў сказаць шчыра, добразычліва, але і патрабавальна. І сёння з цікавасцю перачытваюцца ў розны час напісаныя яго артыкулы пра паэзію Рыгора Барадзіліна, Алега Лойкі, Яўгена Янішчыц, Ніны Маціш.

Так імкнуўся рабіць Рыгор Семашкевіч. Памёр 11 чэрвеня 1982 года. Пахаваны на Паўночных могілках г. Менска.

Вікіпедыя.

Раённая бібліятэка імя Цёткі адкрылася ў Шчучыне пасля капітальнага рамонт

Гэта прыемная падзея 5 верасня адкрыла шэраг мерапрыемстваў у гонар Дня беларускага пісьменства ў літаратурнай сталіцы 2015 года. Ва ўрачыстай цырымоніі адкрыцця прыняла ўдзел міністр інфармацыі Лілея Ананіч.

- Бібліятэка - гэта храм ведаў, а без ведаў немагчыма ствараць будучыню. Менавіта таму пры падрыхтоўцы літаратурнай сталіцы 2015 года аргкамітэт асабліваю ўвагу надаў тым аб'ектам, якія звязаны з культурай і адукацыяй. Літаральна тыдзень таму Міністэ-

рства інфармацыі сумесна з "Белкнігай" адкрыла тут магазін-кавярню "Несцерка". І вельмі прыемна, што амаль усе кнігі, завезеныя ў першы дзень, адразу ж знайшлі свайго чытача. Гэта значыць, што кнігі і слова сапраўды маюць сілу, - сказала Лілея Ананіч.

У дар бібліятэцы Міністэрства інфармацыі і Саюз пісьменнікаў Беларусі перадалі больш за 3 тыс. новых кніг беларускіх пісьменнікаў.

У абноўленай бібліятэцы размешчана асноўныя фонды, чыгальная зала, абанемент, цэнтр прававой інфармацыі, іншыя аддзелы бібліятэкі. На будынак ўстаноўлена бронзавая мемарыяльная дошка, прысвечаная Элаізе Пашкевіч (Цётцы), імя якой і носіць бібліятэка.

"Звязда."

Заўважце, і гэта пасля з'яўлення грамадзянскага выдання расійскага фальклору А. Афанасьева, Ул. Дала. Сказаць такое мог толькі чалавек, глыбока перакананы ў сваёй правяце, у падрабязным веданні народнай спадчыны. Крыху пазней у "Вітэбскіх губернскіх вестях" ён канстатаваў, што, "дзякуючы беларускаму зборніку шэрагу збіральнікаў (Шэйні, Нікіфароўскі, Ляцкі, Раманаў, Доўнар-Запольскі, Косіч і шмат інш.), беларуская народная літаратура шырокай хваляй увайшла ў сусветны народны абарот, нароўні з літаратурай усіх іншых народаў, і заняла там пачэснае месца, дзякуючы вялікаму багаццю сваёй зместу"

Некалькі слоў пра прыказкі і прымаўкі Е. Раманава. Як і ў Насовіча, яны пададзены ў алфавітным парадку. З прадмовы да зборніка прыказак вынікае, што Е. Раманаў высока цаніў іх глыбокі маральна-этычны, філасофскі сэнс. Праўда, у параўнанні з Насовічам, яны маюць значна менш тлумачэнняў значэнняў, а калі гэта і робіцца, то вельмі сцісла. Напрыклад: **Дзівіцца, як воўк на казу.** *Глядзіць злосна. Была колісь праўда, да заржавела.* *Прахлусно.* **Ён на стым собаку з'еў.** *Знае справу.* Даволі часта ён адсылае да слоўніка Насовіча або параўноваў з апаўдэнай адзінкай у яго слоўніку. Напрыклад: **Дуть на вэ заставкі.** *У Носов. означае хуткае выкананне работы.* **І козы сыты, і сено цело.** *У Носов. конь сыт, истолковано очень узко.* **Кінь хлеб-соль назад, а яна папераду опынэцца.** *Ср. Нос. На вовка помывка, а поела рыбку лисичка.* *Ср. у Носовіча.* Зрэдку падаваліся варыянты фразем (Ну дык ну, а не ну, дык домов пойдун; і ногі позябли, і таты боюсь. Или: і ногі позябли, і мамка сваритца), сінонімы (**Бог не дасть, свиння не з'есть. Бог не цяля, ён забачыць і круцеля;** **Боюсь як заяц кобылы. Боюсь як леташняга снегу;** **Насмеяўся шалудзкім паршивому. Насмеяўся лысым плешивому; Отдам на святый Адам. Отдать на святый нигды.** *Потеряй надежду на получение денег.* Некаторыя тлумачэнні бываюць разгорнутыя: **Большое штось у лесе здохло.** *Выраж. нежданную перемену, в роде щедрости купцо, смирения городского и т.п.* **Б'юць да плакзх не даюць.** *Первоначально о солдатской службе; затем о тяжелой жизни вообще.* Цікавая прыказка пра мову, у якой утрыманне ўказанні на найбольш яркія архаічныя рысы беларускай мовы ў параўнанні з рускай: **Як наша мова: где да иде, иди да хадзи, а як московская мова: бяре да даре, да й чорт не разбьяре, хто кого даре.**

Голас Е. Раманава гучаў у абарону бацькаўшчыны, яе народа. Выкрывальны пафос з асаблівай сілай выявіўся ў публіцыстычна-палемічных артыкулах, у якіх ён даваў вострую водпаведзь сумна вядомаму Пшчолку, які бачыў у

беларусах паўжывёлін, зубаскаліў з іх і таптаў у гразь. Адказваючы на гэты брудны паклёп, Е. Раманаў зазначаў, што беларускі народ шмат вынес за сваю гісторыю, аднак, не гледзячы на нішто, "здолеў пранесці праз усе пакуты і захаваць у чысціні і сваё славянскае аблічча, і сваю праваслаўную веру, і сваю стараславянскую мову, і цудоўную творы сваёй вуснай славынасці - то найглыбейшай павагі заслугоўвае гэты стойкі народ, які падае багатай надзеі, а не таненькага зубаскальства і не рабскага тапанання яго ў гразь". Ён бачыць беларусаў людзьмі, надзеленымі ад прыроды розумам, здольнасцямі, вернасцю сваёй зямлі, прадзедаўскай веры, стойкасцю, не прымае такое абразлівае стаўленне да іх, імкненне строіць кпіны, насміхашча. Падхаліўшы паходню сваіх папярэдняў, Е. Раманаў імкнуўся асвятліць цемру пагарды і абьякаваці да беларусаў, іх мовы, культуры, пастаянна даказваў, што ёсць такая зямля, ёсць такі народ, ёсць такія багаты, невычэрпны фальклор.

Працаздольнасць Е. Раманава была здзіўляльнай. І гэта не гледзячы на шматлікія чыноўніцкія перашкоды, на пастаянную дзейнасць па выкананні прафесійных абавязкаў, на хваробу. Лёс быў бы выпрабаваў гэтага прамога і сумленнага чалавека на трываласць, ставячы нярэдка ў безнадзейныя, складаныя сітуацыі. Неадступнасць ад пастаўленай мэты, настойлівасць дазволілі яму сабраць цягам 5 гадоў 2000 беларускіх слоў і на гэтай аснове падрыхтаваць "Вопыт беларускага слоўніка", а ва ўводзінах да яго кароткую беларускую граматыку. Слоўнік быў разгледжаны АН, аднак не надрукаваны як самастойны, яго прапанавалі выдаць як дадатак да слоўніка Насовіча. З водгуку акадэміка Пецяругі АН А.Ф. Бычкова бачна, што Е. Раманаў паслядоўна ў Насовіча перадаваў асаблівасці беларускай мовы, крытыкаваў Насовіча за выкарыстанне асобных слоў, якія "нельга лічыць здабыткам беларускага племені", напрыклад, *актыкация, акцыдэнция, выспэнсуюць* і інш., канстатууючы, што "усе такія словы беларусам неведомы. Я, напрыклад, карэнны прыроджанец беларус, не мог начуць іх ні разу пры ўсім сваім жаданні". Нарэшце, ён стварыў падручнік рускай граматыкі, каб аблегчыць вывучэнне рускай мовы беларускімі дзецьмі і пакончыць "з тымі камянямі спатыкнення", якімі ўсыпаны для нашых вучняў (беларусаў - З.П.) шлях вывучэння рускай граматыкі". Пазней на гэтыя камяні-перашкоды зверне ўвагу М. Багдановіч, больш выразна і глыбока паказаўшы адмоўныя наступствы такой палітыкі: "Пры навучанні па-беларуску з ужытку беларускага дзіцяці выкрэсліваецца маса сваёасаблівых, чыста беларускіх слоў, вобразаў, зваротаў і, значыць, усе знтаваныя з імі жыццвя, ясныя і звыклыя ўяўленні і перажыванні. Гэта - бяспрэч-

нае збыдненне дзіцячай псіхікі. Адначасова беларускае дзіця сустрэне доўгі шэраг ніколі нечужых велікарскіх слоў, вобразаў і зваротаў, якія напоўняць яго псіхіку цёмнымі, заблытанымі, непрыяльнымі і ў многіх выпадках дарэшты памылковымі ўяўленнямі. <> *Напастадак - што мне падаецца асабліва небяспечным - ёсць словы, агульныя беларусам і велікарсам, якія, аднак, маюць зусім адрознае значэнне. <> Лёгка ўявіць сабе, якую забойчую блытаніну ўнесе ў душэўны свет беларускага дзіцяці любая велікарская кніга, пачынаючы ад буквары <> адно зразумела - тое, што прапанаваў беларускаму дзіцяці такую кнігу - значыць даваць яму замест хлеба каменя і замест рыбы змяю <> выдзіраючы беларускую мову са школы, мы прыводзім да страты вынікаў аграмаднай, іматэвковай духоўнай працы цэлага народа, збіваем думку дзіцяці са звычайных псіхалагічных смежак і груба ўрэзваем яго душэўны свет".* Вельмі шкада, што гэтая выдатная высьнова нашага класіка дагэтуль не заўважана айчынай педагогікай і чыноўнікамі ад адукацыі.

У агульнае рэчыва творчай спадчыны Е. Раманава арганічна ўпісваецца яго зацікаўленасць беларускай мастацкай літаратурай. Прынамсі, ён быў няблага абазнаным з творамі В. Дуніна-Марцінкевіча, Ф. Багушэвіча. Так, пазнаёміўшыся з "Дудкай беларускай" Мацея Бурчка, ён у "Вітэбскіх губернскіх вестях" надрукаваў рэцэнзію, у якой з задавальненнем адзначаў: "Радасна зьява гэта не павінна прайсці незаўважанай намі. Скажу больш: ва ўсёдадзі пераважнае гэтае павіненна падтрымаць і пачаць вывучаць іхнімі рукамі аблучаным братам, якія зноў стукваюцца ў дзверы роднай маці Русі". Захапленне і падтрымку Е. Раманава выклікалі словы Багушэвіча пра беларусаў-адступнікаў, пра мову - адзежу душы народа, пра неабходнасць ведаць сваю мову. "Прадмова" паддалася яму "цэплай" і надзвычай актуальнай.

Асаблівую зацікаўленасць выказваў Е. Раманаў да паэмы "Тарас на Парнасе", якую некалькі разоў перавыдаваў. У прадмове да віцебскага выдання паэмы ён пытаецца: "Чым жа так люб беларусам "Тарас?" - і адказвае: "Невучонья любяць яго за тое, што лёгка можна зразумець, бо напісаны ён на роднай іх прадзедаўскай мове, беларускай, ды за тое, што шчырую праўду гаворыць у ім аўтар пра тутэйшае жыццё-быццё, якое яно было калісьці тут". Пасля ён рэкамендуе, як "яе чытаць, гэту байку": "А вось як: калі чытаць тутэйшы, беларус, няхай чытае так, як гаворыць у сваім двары. Наша мова вядомая старажытная: дзе ды ідзе, хадзі ды ляці! А чытачу ненаскаму, велікарсу або іншаму, трэба чытаць так, як чытаюць па-славянску: як напісана. Толькі трэба пом-

ніць, што ў беларусаў о ненаціснае кажэцца заўсёды, як а: дарога, маланья; затым в беларускае не чытайце па-руску - як ф: знав, а не - знаф, пятахов - а не пятахоф і г.д.; беларускае г кажэцца ўсюды, як h: хара, друхоха, а не - гара, другога і г.д. Трэба заўважыць яшчэ, дзе у ды и доўгія, а дзе кароткія: ў, ў; і дзе стаіць націск". Каторы раз ён называе беларускую мову нашай, прадзедаўскай, роднай, старажытнай, звяртае ўвагу на спецыфічныя вымаўленчыя асаблівасці. Ці гэта не сведчанне патрыятызму, адданасці свайму народу, любові да Айчыны?!

Пільную ўвагу даследчыка прыцягвалі творы старай беларускай пісьменнасці. Дарэчы, ён разам з М. Доўнар-Запольскім распачаў выданне і навуковую распрацоўку Баркалабаўскага летапісу і здзейсніў 5 перавыданняў твора, звернуў тэкст, падаў свае каментарыі, правёў палеаграфічнае апісанне, дакладна вызначыў час і месца напісання летапісу, яго шлях у Маскву, калі арыгінал быў захоплены падчас аблогі і рабавання Быхава казацкімі загонамі і маскоўскімі войскамі. Гэтую думку падзяляе большасць пасляраманаўскіх даследчыкаў. Цікавым быў і пошук Е. Раманавам аўтара твора. Гаворачы пра яго інфармаванаасць, даследчык зазначае, што летапісец - "асоба духоўная, якая мела зносіны з Магілёвам і блізка да баркалабаўскіх магнатаў Корсакаў, Саламярэўкі і іх сваякоў Сапегаў, Жыземскіх і інш." Такой асобай, на думку Е. Раманава, быў духоўнік князя Б. Саламярэўкага айцец Фёдар Філіповіч, а яго папярэднікам у справах культываў і летапісных - айцец Аляксей Мсціславец. Апошні, лічыў вучоны, быў "аўтарам першапачатковых запісаў", магчыма, зробленых на царкоўных кнігах і выкарыстаных Фёдарам Філіповічам пры непасрэдным складанні летапісу (пасля 1592 г.). На жаль, гэтая версія пра двух аўтараў дагэтуль застаецца па-за ўвагай спецыялістаў. Акрамя таго, зроблены шэраг слушных заўваг пра крыніцы летапісу, моўныя асаблівасці.

Е. Раманаў не пабаяўся адкрыта выказаць сваё крытычнае стаўленне да таго, што многія народныя абрады знікаюць праз пераслед з боку дзяржавы і царквы, "асабліва гэты датычыць сівых даўніноў вясельных абрадаў і калядных ігрышчаў. Надаў такіх нявінныя забавы, як гукане вясны і ігрышчы, становяцца забароненымі, так як залічаны ў разрад рэштак язчыніцтва", - здзіўляецца ён. У творы "Плч беларускай зямлі", падобна да Багушэвіча, звяртаецца да дзяцей беларускай зямлі вярнуцца, пакуль яшчэ не позна ў лона маці сваёй Бела Русі, крытыкуе палітыку царскіх улад, якія пасля ўключэння беларускіх земляў у склад Расійскай імперыі прадоўжылі палітыку паланізацыі краю, а затым змянілі яе на палітыку русіфікацыі, пратэстует супраць залічэння беларусаў-католікаў да палякаў. У гэтым ён

не быў адзінокам. Так, А. Сапуноў, выступаючы ў Дзяржаўнай думе, заявіў: "Залічваю ў лік палякаў беларусаў-католікаў ёсць папросту этнаграфічнае грабежніцтва".

Грамадзянская пазіцыя Е. Раманава, яго імкненне разбурыць стэрэатыпы афіцыйнай палітыкі і навукі ў дачыненні да беларуса і Беларусі на ўвесь голас гучаў у першай частцы "Матэрыялаў па гістарычнай тапаграфіі Віцебскай губерні. Павет Веліжскі. Памятныя кніжка Віцебскай губерні на 1898 год." (Віцебск, 1898). На пачатку ён выкрывае расійскія вялікадзяржаўнікаў-шавіністаў, якія абражаюць беларусаў, "закідваюць іх гразёў", характарызуюць наш народ недаваркамі, разумова адсталым і г.д., не разумее сэнсу русіфікатарскай палітыкі царызму, які не цэніць гістарычнай ролі беларускага народа, які выцярпеў "такую жудасную гісторыю" і адстаў у векавой барацьбе сваю мову і культуру". Ён не прымае такой неаб'ектыўнай, нявывераанай ацэнкі гістарычнай ролі нашага народа, яго духоўных набыткаў. У другой частцы падрабязна апісаны і сістэматызаваны па гэтых прыкметах назвы ўрочышчаў і населеных пунктаў. Ён устанавівае, што на Віцебшчыне амаль адсутнічае польскія ўплыў на тапанімічную сістэму, робіць выснову, што гэты павет "з'яўляецца выключным па чысціні аазісам славянскага племені". Паводле моўных асаблівасцяў ён падзяліў гаворкі Віцебшчыны на тры групы: цвёрдазэрныя, мякказэрныя і змешаныя. Пазней гэтая выснова была пацверджана айчыннымі дыялекталагамі. Рэцэнзуючы працу, Я. Карскі адзначаў, што яе тапанімічныя раздзелы напісаны ўмелай рукай і што гэта выданне "вядомай аўтару мовы зямлі". Нарэшце праца Е. Раманава была прызнана чынам ацэнена: за зробленае ён быў рэкамендаваны да ўзнагароды прэмій П. Бацюшкава, аднак, па жаль, не атрымаў яе.

Юўхім Карскі, разглядаючы спадчыну Е. Раманава, прынамсі казкі, змешчаныя ў VI выпуску "Беларускага зборніка", і справядліва крытыкуючы Е. Раманава за непаслядоўную перадачу на пісьмездканне, цекання, зацвярдзелых зычных, напісанне в паслягубных, заўважыў, што дадзенае выданне "вельмі каштоўнае і для характарыстыкі мовы пэўнай мясцовасці, асабліва калі выдзіць з іх тья вялікарусізм, якія нярэдка тут трапляюцца".

"Энтузіязм і мэтанакіраванасць, з якімі Е. Раманаў вывучаў свой народ і яго культуру, варта пераймання даследчыкамі Беларусі і ў нашы дні", - гэтая высокая ацэнка працы Е. Раманава, дадзеная В.К. Бандарчыкам больш за паўстагоддзя таму, не падаецца састарэлай.

Самая галоўная заслуга Е. Раманава заключаецца ў тым, што ён зрабіў шмат, каб адкрыць свету душу беларуса, аддаў свой талент, жыццё ў імя любові да Беларусі.

Г. Гомель.

125 гадоў з дня нараджэння Мікалая Шатэрніка

Беларускі мовазнавец **Мікалай Васільевіч ШАТЭРНІК** нарадзіўся 11 верасня 1890 г. ў в. Старына цяпер Чэрвеньскага раёна Менскай вобласці. Скончыў Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю (1914). Працаваў у школах на Меншчыне. Пасля заканчэння ў 1933 г. педагагічнага інстытута ў Менску выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Аршанскім педтэхнікуме. Памёр 2 снежня 1934 г.

М. В. Шатэрнік выступаў у друку з артыкуламі на педагагічныя і метадычныя тэмы, займаўся краязнаўчай работай, уклаў і выдаў "Краёвы слоўнік Чэрвеншчыны" (1929), у аснову якога паласана лексика, сабраная ў 35 населеных пунктах 3 раёнаў Ігуменскага павета - Пухавіцкага, Смілавіцкага і Шацкага. Пераважная большасць лексем (прыкладна 90 %) зафіксавана ў в. Старына, дзе нарадзіўся і вырастаў аўтар і гаворка якой была яму найбольш знаёмай і блізкай.

"Краёвы слоўнік Чэрвеншчыны" змяшчае каля 9 тыс. слоў. Гэта і словы агульна-народныя, вядомыя на тэрыторыі ўсёй Беларусі, і словы вузкамясцовыя, уласцівыя толькі гаворкам Чэрвеншчыны. У асобныя слоўніковыя артыкулы вылучаны і некаторыя фразеалагічныя звароты: *баласы тачыць, даць драпака, духі выняць, за блізкі свет, узіць на цуцундзер*. Загалоўныя словы і фразеалагічныя звароты ў слоўніку падаюцца паводле тагачаснага правапісу з абазначэннем націску. Лексічныя значэнні тлумачацца рускімі літаратурнымі адпаведнікамі, а калі іх няма - апісальна, прычым таксама па-руску. Калі слова ці фразеалагічны зварот мае некалькі лексічных значэнняў, яны прыводзяцца асобна пад парадкавымі лічбамі ад найбольш агульнага да прыватных. Кожнае са значэнняў ілюструецца прыкладамі звязнага тэксту ў фанетычным запісе з указаннем населенага пункта, дзе яны зафіксаваны. У якасці ілюстрацыйных прыкладаў выкарыстаны прыказкі і прымаўкі. З дублетных і варыянтных слоў, змешчаных у розных артыкулах, тлумачыцца толькі адно, найбольш ужывальнае, а іншыя падаюцца са спасылкай на яго. Пры гэтым спасылчаныя словы звычайна ілюструюцца тэкстам...

"Краёвы слоўнік Чэрвеншчыны" стаў значным укладом у беларускую дыялектную лексікаграфію.

І. К. Германовіч.

У Гародні не застаецца ніводнага класа са статусам беларускага

У мэтах "рэарганізацыі" малаколькасных класы, якія ў сярэдняй школе № 34 насілі беларускі статус, уліваюцца ў камплектныя расейскія класы. Беларускія дзеці будуць вучыцца па асобных беларускіх маршрутах у рамках расейскамоўнай адзінкі класа. Кажа старшыня абласной рады ТБМ Алесь Крой:

- У 32-ой школе адразу была сітуацыя, што яны ўваходзілі ў рускамоўныя класы, бо там было па 1-2-3 чалавекі - не шмат, і гэтая сітуацыя была апрабаваная. Гэта было зроблена ў Баранавічах - па гэтым прынцыпе была вучоба. Потым у Ленінскім раёне Гародні. Зараз чарга дайшла да Кастрычніцкага. Гэта эканомія срод-

каў для бюджэту адукацыі. Перавага больш індывідуальнага навучання беларускамоўных дзяцей цяпер адпадае сама сабой. Некаторыя такую "інавацыю" адукацыі па гарадзенску звязваюць з маючым адбыцца візітам расейскіх лідараў у Гародню ў верасні.

Беларускае Радыё Рацыя.

У Лідзе два першыя беларускія класы

Сёлета ў Лідзе адкрыліся два першыя беларускія класы з вывучэннем польскай мовы як прадмета. Класы адкрыліся ў школах № 14 і № 16. У класах адпаведна 7 і 8 чалавек. Пры гэтым ў школе № 16

цяпер ёсць 1-шы, 2-гі, 3-ці і 4-ты беларускія класы. У школе № 14 былі таксама спробы адкрыць беларускі клас раней, але не набралася патрэбнай колькасці заяваў. Сёлета адміністрацыя і настаўнікі папраца-

валі больш эфектыўна. Абедзве школы знаходзяцца ў мікрараёне "Слабада" і стаяць практычна побач. Беларускія класы ёсць у Лідзе яшчэ ў трох школах. Яраслаў Грынкевіч.

Пяты беларускамоўны клас у Берасці

У новым навучальным годзе беларускамоўны пяты клас створаны ў сярэдняй школе № 29 г. Берасця. Пакуль у ім толькі пяцёра вучняў, якія пажадалі атрымліваць веды па беларускаму, паведамляе ПЦ "Вясна".

Раней адзіны ў Берасці клас, дзе ўсе прадметы выкладаліся на роднай мове, быў сфармаваны ў 2011 годзе і знаходзіўся ў пачатковай школе № 34. Аднак сёлета дзеці скончылі чацвёрты клас, пасля чаго павінны пачаць заняці па профільных прадметах. Лёс далейшага беларускамоўнага навучання ў горадзе заставаўся нявызначаным, і існавала верагоднасць таго, што яно на-

аголу знікне. Бацькі 10-гадовага Францішка Вялічкіна прыклалі вялікія высілкі, каб захаваць беларускамоўны клас, і абышлі шэраг школ у Маскоўскім раёне Берасця. У выніку яны знайшлі паразуменне з настаўнікамі СШ № 29: гэта навучальная ўстанова адрозніваецца высокім узроўнем выкладання і паглыбленым вывучэннем матэматыкі, ангельскай мовы і эканомікі.

- Адміністрацыя і настаўнікі 29-й школы вельмі пазітыўна паставіліся да ідэі з'яўлення ў ёй беларускамоўнага класа, і гэта паўплывала на канчатковае рашэнне з выбарам школы, - распавяла

Маргарыта Вялічкіна. Па яе словах, шукаць патэнцыйных аднакласнікаў для свайго сына прыйшлося самастойна праз аб'явы і сацыяльныя сеткі, бо ўлады хоць і не замяняюць працэсу з'яўлення беларускамоўных класаў, але прапануюць дамаўляцца непасрэдна з настаўнікамі, якія часам проста баяцца пераходзіць на выкладанне сваіх прадметаў на роднай мове. Наогул, сёлета ўмовы для стварэння адпаведнага класа лепшыя, чым гэта было чатыры гады назад, бо зараз можна набыць і беларускамоўны дзённік, і замовіць у Міністэрстве адукацыі адпаведныя падручнікі.

Хартыя-97.

У Бельску больш за 700 дзетак вывучаюць беларускую мову

1 верасня, на Падляшшы амаль 150 тысяч вучняў пачалі новы навучальны год. У Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Бельску-Падляшскім сёлета будзе вучыцца 741 вучань. Кожны з іх будзе вывучаць беларускую мову.

- Ніякіх праблем з наборам у першыя класы ў нас не было, - кажэ намесніца дырэктара Комплекса школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы імя Яраслава Кастыцэвіча ў Бельску-Падляшскім Барбара Скепка: - У пачатковую школу № 3 прыйшло 518 вучняў. Усяго ў комплексе школ вучыцца 741 вучань. Прыйшло да нас 125 першакласнікаў. І ў тым ліку - 75

вучняў-шасцігодкаў, і 50 - семігодкаў. У гэтым навучальным годзе падляшскіх вучняў чакае 188 дзён навукі ды 300

свабодных дзён. Давід Гаіко, Беларускае Радыё Рацыя, Фота аўтара.

Рэдактар расійскай "Раман-газеты": - Беларуская мова мае шанцы на вялікую будучыню

Беларуская мова мае ўсе шанцы на вялікую будучыню. Такое меркаванне выказаў карэспандэнт БЕЛТА пісьменнік, галоўны рэдактар расійскага часопіса "Раман-газета" Юрый Казлоў, які прыняў удзел у міжнародным круглым stole "Сугучча: літаратурны працэс і інфармацыйнае грамадства".

- Я з глыбокім павагай стаўлюся да беларускай літаратуры. У мяне выклікае вялікую сімпатыю тое, як ваша дзяржава ставіцца да развіцця беларускай мовы. Будучы носьбітам беларускай культуры, пісьменнік цесна датыкаецца і з рускай, і ў такім сінтэзе літаратура выходзіць на новыя рубяжы, - адзначыў Юрый Казлоў.

- Натуральна, я ведаю беларускіх класікаў - Купалу, Коласа, Танка, але таксама і некаторых сучасных беларускіх пісьменнікаў - Трахімёнка, Саламаха, з велізарным задавальненнем чытаю беларус-

кую паэзію. Беларуская мова такая вобразная, прыгожая і бярэ за душу. У яе можа быць вялікая будучыня, калі яна будзе правільна развівацца. І сёння сярод славянскіх моваў яна займае годнае месца, - лічыць суразмоўца. Галоўны рэдактар "Раман-газеты" выказаў меркаванне, што ад беларускіх пісьмен-

нікаў чытачы сёння чакаюць больш твораў менавіта пра жыццё сучаснай Беларусі. - Мы шмат пра гэта ведаем з навінаў, але тыя творы, якія адлюстроўваюць духоўнае жыццё беларуса ва ўсёй паўнаце, на мой погляд, расійскаму чытачу пакуль недаступныя, - лічыць ён. БелТА.

Беларуская мова ў польскім супермаркцеце

У беластоцкай краме Real усе назвы аддзелаў дублююцца на беларускай мове. Сулопка "Мая краіна Беларусь".

Пачатак навучальнага года ў Лунінецкай гімназіі

5 верасня Міхась Скобла і Таццяна Магафанава выступалі ў Лунінецкай гімназіі, дзе новы навучальны год традыцыйна пачынаецца з беларускай паэзіі і песні.

Фэйсбук.

Не стала Уладзіміра Кішкурны

У аўтамабільнай аварыі загінуў сябар партыі БНФ і сябар ТБМ (быў пэўны час старшынём Рэвізійнай камісіі ТБМ) грамадскі актывіст Уладзімір Кішкурна. Ён памёр ранкам 4 верасня ў раённай бальніцы ў Івацэвічах, куды яго прывезлі пасля трагічнага здарэння. Напярэдадні аўтамабіль, якім кіраваў актывіст, сутыкнуўся з грузавіком. Кіроўца атрымаў цяжкія траўмы, ад якіх неўзабаве памёр.

Як паведаміў Свабодзе Мікалай - сын Уладзіміра Кішкурны, ягоны бацька ехаў у санаторый на Берасцейшчыне:

- Ён меў накіраванне на лячэнне і павінен быў трапіць у санаторый на дзень раней, але затрымаўся. Пра іншыя падрабязнасці казаць пакуль цяжка.

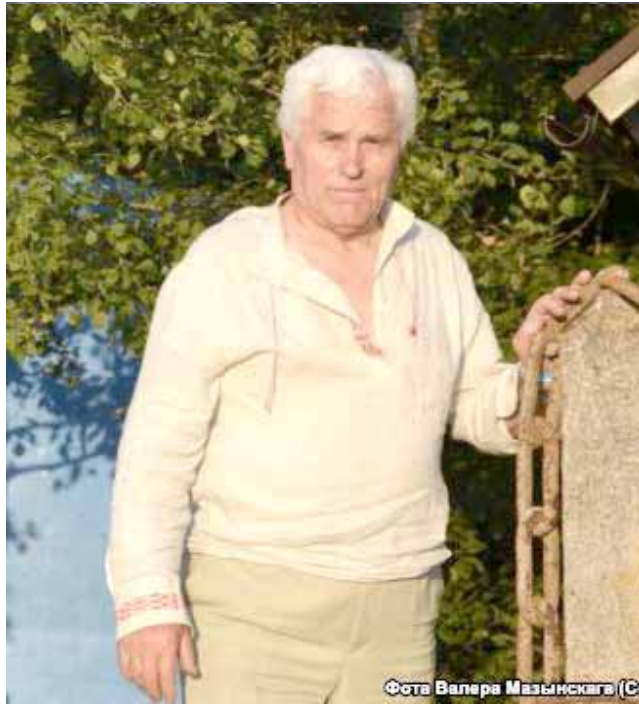
Мікалай - адзін з трох сыноў Уладзіміра Кішкурны. На пытанні адказвае па-беларуску і кажа, што бацька для яго - перадусім актывіст і грамадскі дзеяч:

- Так склалася, што ад пяці гадоў не меў магчымасці жыць разам з татусем. Але мы заўсёды з ім кантактавалі. Гэта быў чалавек, на дапамогу якога заўсёды можна было спадзявацца, ён заўсёды падтрымліваў у цяжкую хвіліну. Мы былі з ім аднадумцамі, і для мяне ён перадусім грамадскі дзеяч, які шчыра любіў сваю радзіму і непакоіўся за яе лёс.

Уладзімір Кішкурна нарадзіўся ў 1938 годзе ў вёсцы Прылепцы, цяпер гэта Пleshчаніцы. Скончыўшы ВДУ, працаваў інжынерам-канструктарам на заводзе аўтаматycznych ліній, іншых прадпрыемствах Менска. Напрыканцы 1980-х гадоў, калі распачаўся масавы рух нацыянальнага Адраджэння, Уладзімір Кішкурна стаў у першыя ягоныя шэрагі. Узгадвае мовазнавец і грамадскі дзеяч Вінцук Вячорка:

- У мяне такое ўражанне, што Уладзіміра Кішкурна ведаў заўсёды. Бо ён, з ягонай жыццёвай энергіяй і прынцыпамі, адразу вызначыўся яшчэ ў тагачаснай сітуацыі і заўсёды заставаўся ў ліку самых трывалых, самых надзейных і самых прынцыповых фронтаўцаў. Ён ніколі не прымаў мані і "загульванняў" з несвабоднай уладай. Заўсёды быў прынцыповым і ў партым беларускамоўным беларусам і заўсёды адстойваў гэтакія права - быць беларусам у самых розных жыццёвых сітуацыях. Быў жыццёлюбам, жыццярадасным, крыніцай энергіі для ўсіх. І ён вельмі шмат рабіў менавіта арганізацыйных спраў. І калі здавалася, што справа зусім безнадзейная, прыходзіў Уладзімір Герасімавіч і сваёй ўсмішкай і аптымізмам адраджаў да жыцця і дзеяздольнасці ўсіх. Заўсёды быў хуткі, трымаўся прынятых рашэнняў. І вось на гэтай хуткасці і загінуў, што ёсць трагедыяй для ўсіх.

Уладзімір Кішкурна быў заўсёдным удзельнікам мітынгаў, шэсцяў, розных вулічных акцыяў. Шмат разоў яго

Фота Валера Мазыніскага (С)

затрымлівалі, каралі зняволеннем і штрафамі. І пры гэтым актывіст заўсёды заставаўся чалавекам, які ніколі і нічога не прасіў, кажа яшчэ адзін сябар нябожчыка, рэжысёр Валеры Мазыніскі:

- Мы пачалі сябраваць з ім са сваркі: ён прыйшоў да мяне ў тэатр "Вольная сцена". Не памятаю ўжо, з якой менавіта патрэбы, але ён штосьці патрабаваў у справах фронтаўскай. А я не люблю, калі ад мяне адразу нешта патрабуюць, і яго "афіцыйна" выставіў. А Уладзімір чалавек быў гарачы і ніколі не ўмеў прасіць: ён прыходзіў і казаў, што трэба. З таго часу мы "зачапіліся" адзін за аднаго ў фронтаўскіх справах. Ён быў рухавіком гэтага ўсяго. Проста рухавіком: адкрыты, шчыры, апантаны. Мы разам аўдыёнкі выдавалі, на пачатку 90-х нейкія фірмы арганізоўваў, нешта зарабляў і спускаў гэтыя грошы на фронтаўскія справы - шмат што. Нам такіх людзей не хапала. Калі б больш такіх людзей было, то нешта ў нас было б па-іншаму.

Сябры і папечнікі мяркуюць, што, магчыма, спадару Уладзіміру падчас руху стала кепска, і ў выніку ягоны легкавік урэзаўся ў грузавы аўтамабіль. Зрэшты, дарога для актывіста была рэччу звяклай, кажа сябар і папечнік Уладзіміра Кішкурны ў партыі БНФ Аляксей Кавалец:

- Я багата з ім праехаў, і багата мы зрабілі разам працы рознай. З ім было заўсёды цікава і страшна, бо ён заўсёды быў эксцэнтрычным, заўсёды лёгка сябе паводзіў. Ён заўсёды прыходзіў на дапамогу, і гэта была суперова якасць. На яго заўсёды можна было спадзявацца да апошняга: калі да Валодзі звернешся - дапамога. І ён вельмі шмат рабіў менавіта арганізацыйных спраў. У ягоныя гады ён, як малады хлопец, быў актыўны. Але вось гэтая энергічнасць - яна ў выніку падрывае сілы ў людзей, якія актыўныя, шмат перажываюць за штосьці - сэрца іх і падводзіць. Калі апошні раз з ім сустракаліся, то ён казаў, што вось паеду ў санаторый у Берасці і там адпачну. І

вось гэтая паездка і спрычынілася да трагедыі.

Акрамя іншага, Уладзімір Кішкурна таксама заўсёды стаяў у шэрагу актывістаў, якія ў розныя часы ўставалі на абарону Курапагаў, кажа Вінцук Вячорка:

- Ён ад самага пачатку раскрыўся курапацкай трагедыяй быў перакананы, што Курапаты закранулі і ягоных блізкіх. Ён ненавідзеў таталітарны бальшавіцкі рэжым, ад якога пацярпела і ягоная сям'я. Ён ставіў крыжы ў памяць сваіх блізкіх. І калі была памятная абарона Курапагаў ад захопніцкага будаўніцтва дарогі, ён быў адным з арганізатараў тэхнічнай часткі. Вось гэтыя наметы, сілкаванне для абаронцаў - гэта была ягоная праца. Ён асабліва ніколі пра гэта не нагадваў, але людзі гэта памятаюць. І вось цяпер, калі зноў абвастрылася сітуацыя вакол Курапагаў у сувязі са змяненнем ахоўных зонаў, з будаўніцтвам "Бульбаш-холу", ён стаў адным з ключавых людзей, якія арганізоўвалі там акцыі і талокі: высаджваў дэкартатывыя расліны, ставіў крыжы - ва ўсіх сэнсах замяніць яго няма кім.

Развітанне з Уладзімірам Кішкурнам адбылося ў ягонай прыватнай сядзібе ў Менску, у раёне вуліцы Арлоўскай. Над сядзібай традыцыйна лунаў бел-чырвона-белы сцяг.

Развітацця з актывістам прыйшлі папечнікі і сябры. Сярод іх - Валер Мазыніскі, Вінцук Вячорка, Аляксей Марачкін, Пётра Садоўскі, Аляксей Кавалец, Алесь Бяляцкі, Кася Камоцкая, Вольга Мікалайчык, фермер Уладзімір Матусевіч, Сяргей і Тамара Мацкевічы ды іншыя. Знакаміты цымбаліст Аляксандар Лявончык зайграў беларускія і класічныя сусветныя журботныя мелодыі, спяваў хор пад кіраўніцтвам Аляксея Галіча.

Беларускага дзеяча адпывалі паводле евангелічна-рэфармацкага абраду.

Уладзіміра Кішкурна пахавалі на могілках вёскі Строчыцы Менскага раёна.

Радыё Свабода.

У Магілёве ўшанавалі памяць Валянціна Ермаловіча

У пятніцу, 4 верасня, педагогу, тэатральнаму рэжысёру, заслужанаму дзеячу культуры Беларусі, які стаяў ля вытокаў адраджэнцкага руху на Магілёўшчыне, Валянціну Ермаловічу (1925-2004) у Магілёве на доме, дзе ён жыў, на Першамайскай вуліцы адкрылі мемарыяльную шыльд. Ва ўрачыстасці прынялі ўдзел каля сотні чалавек. Урачыстасць распачаў намеснік старшыні Магілёўскага гарвыканкама Андрэй Кунцэвіч. Пра Валянціна Ермаловіча шчыра прыгадваў гісторык Ігар Пушкін, унук Валянціна Ермаловіча Зміцер Ермаловіч-Дашчынскі, рэжысёр Алег Загароўскі і іншыя асобы. Яны і адкрылі ўрачыста мемарыяльную шыльд, якую зрабіў скульптар Уладзімір Конанаў. Дарэчы, на мемарыяльную шыльд грошы жыхары Магілёўшчыны збіралі талакой. Ахвяравалі сродкі на шыльд каля 500 чалавек. Валянцін Ермаловіч усё пасляваеннае жыццё пражыў у Магілёве. Ён скончыў Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут, быў акцёрам Пінскага (1950-1954) і Магілёўскага (1954-1956) абласных драматычных тэатраў, выкладчыкам Магілёўскага вучылішча культуры (1956-1985). Адначасова кіра-

ваў Магілёўскім народным тэатрам Палаца культуры завода штучнага валакна (1961-1969), тэатральным калектывам медыцынскіх работнікаў Магілёўскай абласной псіхіятрычнай бальніцы (1971-1977), Краснапольскім народным тэатрам (1978-1992), рэжысёрам Бялыніцкага народнага тэатра юнага глядача (1993-1998), а з 1992 года быў кіраўніком народнага тэатра "Валянцін"

Магілёўскага гарадскога Цэнтра культуры і волнага часу. Валянцін Ермаловіч шчыра любіў Беларусь, усё жыццё размаўляў толькі на роднай мове. Калі яго родны брат Мікола Ермаловіч сваё жыццё звязаў з гісторыяй Беларусі, то Валянцін Ермаловіч - з тэатральным мастацтвам.

Барыс Баль,
Беларускае Радыё Рацыя.

Ушанаванне памяці паўстанцаў Ігната Будзіловіча

Беларускія патрыёты з Віцебшчыны наведвалі месца гібелі атрада Ігната Будзіловіча. Касінеры, аб'яднаныя ў Аршанскі атрад, налічвалі каля 50 асобаў і прымалі ўдзел у паўстанні Кастуся Каліноўскага ў 1863 годзе. 26-га красавіка таго года каля вёскі Пагосцішча сучаснага Лёзненскага раёна паўстанцы пад кіраўніцтвам Будзіловіча былі дагнаныя расейскімі войскамі ў колькасці 90 чалавек. Інсургенты былі змушаны адступіць за дом, дзе яны апынуліся на маленькай пляцоўцы, з якой было складана весці далейшы бой. У выніку бою быў узяты ў палон 21 чалавек, 6 былі за-

бітыя, 3 параненыя. Частцы атрада ўдалося ўцячы, але зноў яны ўжо не сабраліся. З боку расейцаў былі забіты 2 чалавекі і адзін паранены. Сам кіраўнік Аршанскага атрада Ігнат Будзіловіч быў расстраляны ў

Аршанскай турме 28 жніўня 1863 года. Дзеля ўшанавання памяці паўстанцаў у Пагосцішча прыехалі людзі з Оршы, Барані, Лёзны, Бешанковічаў. Спачатку ўдзельнікі паездкі адправіліся на поле, дзе адбыўся сам бой. Непадалёк у тых часах знаходзіўся маёнтак шляхціца Пюро, дзе атрад правёў сваю апошнюю спакойную ноч. Пасля гасці Пагосцішчаў прыйшлі на месца, дзе ўсталяваны памятны крыж у гонар паўстанцаў. Гэты крыж быў пастаўлены дзякуючы ініцыятыве і намаганням настаўніцы з Лёзны Алены Грачышнікавай 19 жніўня 2006 года. Каля помніка выступіў бард з Бешанковічаў Георгій Станкевіч.

Кастусь Багушэвіч,
Беларускае Радыё Рацыя,
фота аўтара.

Мова, культура, пісьменнасць - ахоўная грамата беларускай дзяржаўнасці

XXII Дзень беларускага пісьменства ў Шчучыне

(Заканчэнне. Пачатак на ст. 1.)

“Квітней, Беларусь наша родная!” Пад такім дэвізам прайшла ў Шчучыне цырымонія адкрыцця Дня беларускага пісьменства.

Урачыстае адкрыццё свята ў 22-ой літаратурнай сталіцы стала маштабным і яркім дзействам. На галоўнай сцэнічнай пляцоўцы сабралася мноства гасцей з блізкага і далёкага замежжа. Прысутныя прывіталі на свяце дзяржаўных дзеячаў, дыпламатаў, пісьменнікаў, журналістаў. У Шчучын прыехала шмат гасцей з іншых краін - Расіі і Украіны, Казахстана і Таджыкістана, Азербайджана і Арменіі, Літвы і Малдовы, Сербіі і Чарнагорыі, Босніі і Герцагавіны, а таксама Злучаных Штатаў Амерыкі.

Пад гукі фанфараў і песні Нацыянальнага акадэмічнага хору імя Цітовіча “Пльлі” да сцэны харугвы з гербамі гарадоў Беларусі, у якіх у мінулыя гады праходзіла свята беларускага пісьменства. У ролі вядоўцаў выступілі Алена Спірыдовіч і Яўген Лашкоўскі.

І вось ён - урачысты момант адкрыцця свята. На сцэне - намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Ігар Іванавіч Бузоўскі, намеснік прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Міхаіл Іванавіч Русы, старшыня Гарадзенскага абласнога выканаўчага камітэта Уладзімір Васільевіч Краўцоў, старшыня Шчучынскага раённага

выканаўчага камітэта Сяргей Васільевіч Ложачнік і архіепіскап Гарадзенскі і Ваўкавыскі Арцёмій.

Ігар Іванавіч Бузоўскі зачытаў удзельнікам свята прывітальнае слова Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А.Р. Лукашэнкі.

- Мову, культуру, пісьменнасць можна назваць ахоўнай граматай беларускай дзяржаўнасці, - заявіў Ігар Бузоўскі. З прывітальнымі словамі звярнуліся да прывітаных і ганаровых гасцей свята.

Штогод папаўняецца залатая скарбніца беларускага кнігавядання новымі фаліятамі. Беларуская літаратура атрымлівае шырокае прызнанне, сведчанне таму - заснаванне Нацыянальнай літаратурнай прэміі. На свяце беларускага пісьменства адбылося ўшанаванне сучасных празаікаў, паэтаў, драматургаў, крытыкаў, публіцыстаў - пераможцаў першай Нацыянальнай літаратурнай прэміі, якая была прысуджана за найлепшыя творы 2014 года. Усяго на конкурс было прадстаўлена 45 работ.

- Да таго, як кніга ўбачыць свет, яна нараджаецца ў думках і марах аўтараў, паэтаў, журналістаў, - заўважыла пад час урачыстай цырымоніі ўзнагароджання міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілея Станіславаўна Ананіч. - Кнігі адлюстроўваюць нашу гісторыю і нашу сучаснасць. Вельмі важна цаніць і любіць нацыянальную літаратуру. Сведчанне таго, што дзяржава

праяўляе клопат пра беларускіх аўтараў, - уручэнне першай Нацыянальнай літаратурнай прэміі.

Лаўрэатамі Нацыянальнай літаратурнай прэміі ў намінацыі “Проза” стаў Уладзімір Саламаха са сваёй кнігай “І няма шляху чужога”, у намінацыі “Паэзія” перамагла Тамара Краснова-Гусачэнка са зборнікам “Встреча”. А вось у намінацыі “Дзіцячая літаратура” лепшай стала Ганна Скарыжынская-Савіцкая і яе зборнік казак “Надзея-Чарадзея”. У намінацыі “Публіцыстыка” перамогу заваяваў Міхаіл Шыманскі і яго кніга “Мы гэтай памяці верны”, у намінацыі “Крытыка і літаратуразнаўства” - Дзяніс Марціновіч з кнігай “Жанчыны Уладзіміра Караткевіча”, у намінацыі “Драматургія” перамагла Наталля Голубева і яе цыкл сцэнарыяў для перадачы “Обратный отсчёт” (АНТ).

Канцэртнымі нумарамі парадавалі шчучынцаў і гасцей свята Дзяржаўны ансамбль танца Беларусі “Крывічы”, ансамблі “Класік-авангард” і “Верасы”, Нацыянальны акадэмічны народны хор імя Г. Цітовіча, гурт “Чысты голас” і іншыя. Цудоўным падарункам стаў гімн свята “Дзень беларускага пісьменства”, аўтарамі якога з’яўляюцца кампазітар Алег Елісееў і паэт Аляксей Бадак.

Святочныя мерапрыемствы праходзілі на розных пляцоўках. Выступілі творчыя калектывы як з Гарадзеншчыны, так і ўсёй Беларусі. Працаваў Горад майстроў, а таксама былі арганізаваны майстар-класы па ганчарстве. На вуліцах горада ішоў гандал рознымі вырабамі. Святаванні скончыліся позна ўвечары цырымоніяй перадачы эстафеты і канцэртмайстроў мастацтва. У наступным годзе гэтак свята адбудзецца на Гомельшчыне, у горадзе Рагачоў.

Паводле карэспандэнтаў “Дзяніцы”.

Музею беларускага кнігадрукавання - 25 гадоў

8 верасня 1990 года ў слаўным горадзе Полацку (менавіта так называў свой родны горад Францішак Скарына) быў урачыста адкрыты Музей беларускага кнігадрукавання. Падзея была прымеркавана да святкавання 500-годдзя з дня нараджэння першага беларускага і ўсходнеславянскага кнігадрукара.

Рашэнне аб стварэнні такога музея ў Полацку было прынята Міністэрствам культуры БССР яшчэ ў 1987 годзе. З гэтай нагоды быў даследаваны і адрэстаўраваны помнік архітэктуры канца XVIII ст. - былы жылы корпус Богаяўленскага манастыра, пабудаваны паводле праекту знакамітага італьянскага архітэктара Джаама Кварэнгі.

З’яўленне такога музея менавіта ў Полацку было заканамерным. Гэта не толькі радзіма Францішка Скарыны. Полацк - адзін з самых старажытных гарадоў усходніх славян, самая першая наша сталіца. Ён заўсёды быў важным цэнтрам духоўнай і матэрыяльнай культуры - дойлідства, іканапісу, прыкладнага мастацтва і, вядома ж, кніжнасці. Тут перапісвалі кнігі Еўфрасінія Полацкая, якая стала святой апякункай Беларусі. Можна ўзгадаць бібліятэку Сафійскага акадэмічнага народнага хора імя Г. Цітовіча, гурт “Чысты голас” і іншыя. Цудоўным падарункам стаў гімн свята “Дзень беларускага пісьменства”, аўтарамі якога з’яўляюцца кампазітар Алег Елісееў і паэт Аляксей Бадак.

Святочныя мерапрыемствы праходзілі на розных пляцоўках. Выступілі творчыя калектывы як з Гарадзеншчыны, так і ўсёй Беларусі. Працаваў Горад майстроў, а таксама былі арганізаваны майстар-класы па ганчарстве. На вуліцах горада ішоў гандал рознымі вырабамі. Святаванні скончыліся позна ўвечары цырымоніяй перадачы эстафеты і канцэртмайстроў мастацтва. У наступным годзе гэтак свята адбудзецца на Гомельшчыне, у горадзе Рагачоў.

У выніку быў створаны музей, якім Полацк па праву можа ганарыцца! Прайшоўшы па яго 15-ці залах, наведвальнік здзіўляе захваляльнае падарожжа ў кніжны свет. Тут можна пазнаёміцца з рознымі матэрыяламі для пісьма і з гісторыяй алфавітаў, з рукапіснай кнігай на беларускіх землях і гісторыяй беларускага кнігадрукавання. Галоўная частка экспазіцыі, вядома ж, - адлюстраванне жыццявага шляху і дзейнасці першадрукара Францішка Скарыны. Асвяляецца таксама дзейнасць яго паслядоўнікаў - Сымона Буднага, Васіля Цяпінскага, Пятра Мдццялаўца і інш. Паказаны газеты, часопісы, календары, альбомы рознага часу. Завяршае экспазіцыю паказ паліграфічнага абсталявання і сучасных кніг XIX - пачатку XX стагоддзяў лаўрэатаў розных конкурсаў.

Пры гэтым наведвальнік мае магчымасць убачыць, як стваралася кніга ў скрытэрыі (майстэрні перапісчыка) і ў друкарні XVI-XVII стагоддзяў, пазнаёміцца з кабінетам вучонага XVIII стагоддзя і майстэрняй сучаснага мастака-графіка.

Сярод найбольш каштоўных экспанатаў музея - рукапісныя кнігі на пергаменне (“Тора”) і на паперы (“Гадавы рымскі цырыманял”), беларускія і заходнееўрапейскія выданні XVI-XVIII стагоддзяў. У тым ліку такія рарэтэты, як “12 прамоў” Іераніма Фалецкага (Венецыя, 1558) і “Евангелле вучыцельнае” (Вільня, друкарня Мамонічаў, 1595).

Вялікую цікавасць выклікаюць выданні твораў беларускіх пісьменнікаў Янкі Купалы, Якуба Коласа, Цёткі, Максіма Багдановіча, Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, Янкі Журбы, Змітрака Бядулі і інш., падручнікі Максіма Гарэцкага, Браніслава Тарашкевіча, Язэпа Лёсіка, слоўнікі Вацлава Ластоўскага, Яна Станкевіча, календары пачатку XX стагоддзя, газета “Наша ніва”, часопісы “Наш край”, “Маладняк”, “Польмя”, “Узвышша” 1920-30-х гадоў.

Супрацоўнікамі музея

сабрана нямаюць цікавых і каштоўных матэрыялаў, але праца па зборы і працягваецца. Часта ў музей перадаюцца кнігі сучасных аўтараў з дароўнымі надпісамі. Так, даўнім і шчырым сябрам Музея беларускага кнігадрукавання з’яўляецца Уладзімір Арлоў. Вядомы пісьменнік, які нарадзіўся ў Полацку, кожную сваю новую кнігу абавязкова перадае музею. А не раз здаралася і так, што музей атрымліваў у падарунак і вельмі каштоўныя старыя выданні. Напрыклад, некалькі гадоў таму Андрэй Макагон (палачанін, які жыве зараз у Маскве) перадаў у музей “Рымскі імшал”, выдадзены ў 1826 годзе ў Полацку ў былой езуіцкай друкарні каталіцкім ордэнам піяраў. Зараз гэтак выданне можна ўбачыць у экспазіцыі.

Музей на працягу ўсіх дваццаці пяці гадоў існавання карыстаецца вялікай папулярнасцю ў наведвальнікаў. За год праз яго праходзіць да 45 тысяч чалавек.

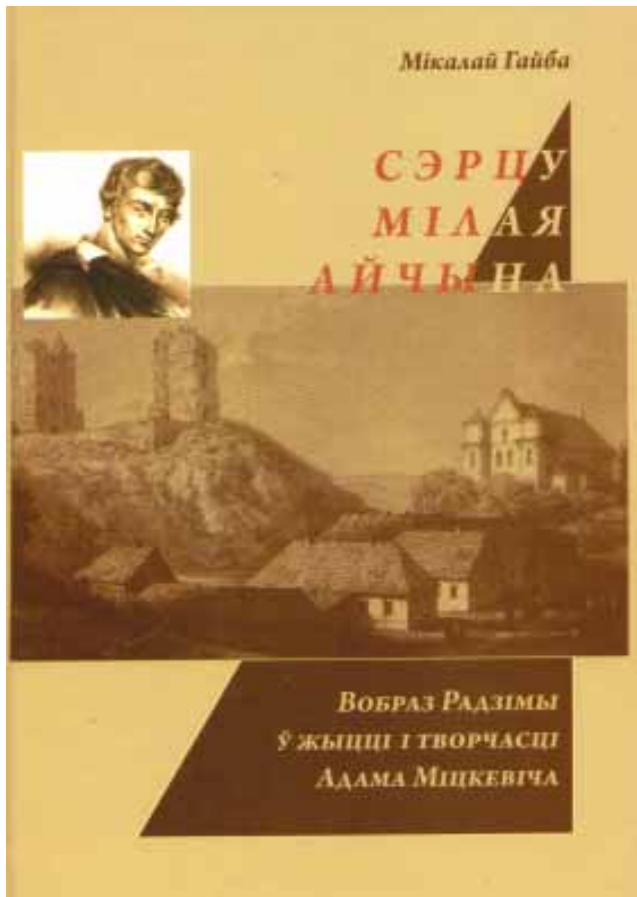
У гэтым годзе Музей беларускага кнігадрукавання адзначае 25-годдзе. З гэтай нагоды 10 верасня плануецца правесці крупны стол “Кніжная спадчына ў музейным адлюстраванні”, падчас якога музейшчыкі і навукоўцы абмяркуюць самыя розныя пытанні, звязаныя з кніжнай тэмай. А яшчэ на верасень запланавана аж дзве выставы. Адну прывязуць да нас з Вялікага Ноў-гарада. На ёй будуць прадстаўлены каштоўныя выданні XVI-XIX стагоддзяў, звязаныя з беларускімі землямі.

А другая дасць магчымасць палачанам на працягу верасня ўбачыць сапраўдныя выданні Францішка Скарыны, якія захоўваюцца ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. Гэта “Кніга царстваў” і “Эклезіяст”.

Запрашаем усіх палачан і гасцей горада выкарыстаць унікальную магчымасць прыйсці на спатканне з кніжнымі скарбамі.

Вера АШУЕВА,
ст. навуковы супрацоўнік
Музея беларускага
кнігадрукавання.

Адам Міцкевіч у памяці наваградцаў 1921 - 1939 гг.

У Шчучын на Дзень беларускага пісьменства прывезлі шмат кніг, у асноўным выдадзеных у апошні час, а то і навінак, якія яшчэ пахлі друкарскай фарбай. "Лідская газета" прэзентавала кнігі сяброў літаб'яднання "Суквецце", якое афіцыйна працуе пры газеце. Можна было паразмаўляць і з лідскім паэтам Алесем Мацулевічам, які прэзентаваў сваю кнігу гістарычных мініячур "Леў і ключы". А ля стэнда наваградскай газеты "Новае жыццё" можна было пагутарыць з Міколам Гайбам, дырэктарам Музея Адама Міцкевіча, які ласкава перадаў у рэдакцыю "Нашага слова" сваю кнігу "Сэрцу мілая Айчына. Вобраз Радзімы ў жыцці і творчасці Адама Міцкевіча".

Што праўда кніга выйшла ў 2011 годзе, але застаецца надзвычай актуальнай. У ёй шмат цікавых раздзелаў. Адзін з іх "Адам Міцкевіч у памяці наваградцаў" Мы возьмем з яго для друку перыяд 1921-1939 гг., у якім апісваецца, як ушаноўвалі памяць Адама Міцкевіча ў ваяводскім горадзе Наваградку. Тут трэба сказаць, што Наваградка і стаў ваяводскім горадам, дзякуючы ўсеагульнай павазе да Адама Міцкевіча і яго радзімы, хоць Баранавічы, якія таксама прэтэндавалі на гэты статус, мелі больш шанцаў: былі далей ад мяжы, мелі больш насельніцтва, тут была вузлавая чыгуначная станцыя. Аднак жа паэзія Міцкевіча пераважыла ўсе прагматычныя і нават вайскова-стратэгічныя довады.

Так жа з павагі да Радзіваў быў утвораны Нясвіжскі павет, бо да Першай сусветнай вайны Нясвіж быў заштатным горадам, а землі сённяшняга Нясвіжскага раёна былі падзелены паміж Наваградскім і Слуцкім паветамі.

Вяртаючыся да Наваградка, трэба сказаць, што наваградцы аказаліся ўдзячнымі нашчадкамі вялікага вешча (песняра, вешчана) нашай Бацькаўшчыны, пра што сведчыць гэты раздзел кнігі.

Станіслаў Суднік.

З 1921 г. па 1939 г. Наваградка знаходзіўся ў складзе польскай дзяржавы, з'яўляўся цэнтрам вялікага па памерах Наваградскага ваяводства, у склад якога ўваходзілі павятовыя гарады Шчучын, Наваградка, Ліда, Валожын, Стоўбцы, Слонім, Нясвіж, Баранавічы. У гэты перыяд часу шмат было зроблена для вяртання імя Адама Міцкевіча на радзіму і ўвекавечвання яго памяці. Штуршком для гэтага паслужыў чарговы прыезд у Наваградка сына Адама Міцкевіча Уладзіслава 13 траўня 1922 г. Было яму на той час 86 гадоў. Пад уплывам гэтага візіту ў

Наваградку было створана добраахвотнае навуковае таварыства - Міцкевічаўскі камітэт пад кіраўніцтвам ваяводы У. Рачкевіча і пад апекай прэзідэнта Польшчы С. Вайцяхоўскага. Першай справай, якую пачаў ажыццяўляць камітэт, стала будаўніцтва помніка Міцкевічу. Паколькі ў той цяжкі пасляваенны час былі пэўныя складанасці з пабудовай высокамастацкага скульптурнага помніка, было вырашана зрабіць помнік у выглядзе насыпанага кургана згодна з даўняй славянскай традыцыяй. На добраахвотны ахвяраванні наваградцаў у мясцовага зем-

Уладзіслаў Міцкевіч

леўладальніка быў куплены на Малым замку пляц для будучага Кургана.

27 траўня 1924 года адбылася вялікая ўрачыстасць з нагоды пачатку работ па яго будаўніцтве. Біскуп Зыгмунт Лазінскі зачытаў перад прысутнымі Устаноўчы акт, складзены прафесарам Віленскага ўніверсітэта Станіславам Пігонем і падпісаны чальцамі Міцкевічаўскага камітэта. У ім гаварылася: "У імя Айца, і Сына, і Святога Духа. Аман. Адбылася ў горадзе Наваградку дваццаць сёмага траўня ў аўторак у пяты тыдзень пасля Вялікадня, года ад нараджэння Хрыста тысяча дзевяцсот дваццаць чацвёртага і шостага ад адраджэння вольнай і аб'яднанай Польшчы, калі прэзідэнтам Рэчы Паспалітай Польскай быў Станіслаў Вайцяхоўскі, а наваградскім ваяводам Уладзіслаў Рачкевіч. На вечнае сведчанне павагі і любові, якую польскі народ уважвае для свайго прарока Адама Міцкевіча, сына гэтай зямлі, узнесена вяліччу свайго геніяльнасці над людзьмі і часам, каралеўскага духу, які ў найгоршы час раздробленасці правёў мінулыя пакаленні нашых дзядоў і бацькоў праз панурае пекла няволі, кіруючыся нязгаснай верай у народ і ў зорку яго прызначэння. І будучым пакаленням прысвячаючы, сёння, калі ўжо спраўдзілася паводле яго веры, калі ўсемагутны Кіраўнік Народаў, Бог Айцоў нашых, пачуў малітвы аб абароне, калі надыйшлі жаданыя часы пасля спякоты тугі, калі ўжо над польскай зямлёю прагучалі рыкі ільвінай помсты - стаўняючы гэта згодна волі народа, Наваградскі камітэт увекавечвання памяці Адама Міцкевіча паставіў насыпаць курган у Наваградку на Замкавай гары, каб ён праз вякі перадаваў удзячную памяць зямлякоў".

Затым гэты акт, які быў напісаны на пергаменце, падпісалі ўдзельнікі ўрачыстасці, паклалі ў алавянную скрынку і забетанавалі на месцы будучага кургана-помніка. Першую жмённю зямлі ў яго аснову кінуў прэзідэнт Польшчы С. Вайцяхоўскі, а за ім астатнія прысутныя: чальцы камітэта, наваградцы і госці з розных рэгіёнаў Польшчы.

Зямлю для насыпання Кургана бралі большай часткай з суседняй Замкавай гары. На ёй у 1924-1930-м гадах праводзіліся раскопкі рэшткаў замкавых умацаванняў і работы па іх кансервацыі. У пабудове Кургана ўдзельнічала моладзь, работнікі розных устаноў і арганізацый, салдаты. Прывозілі зямлю са сваіх родных мясцін і шматлікія турысты, якія наведалі радзіму А. Міцкевіча. Жаданне прыняць удзел у будаўніцтве Кургана было такаім вялікім, што адзначаліся выпадкі, калі зямлю дасылалі поштай з розных рэгіёнаў Польшчы, робячы на пасылцы надпіс: "Наваградка. Зямля для ўшанавання памяці Адама Міцкевіча".

У 1927 г. вайскоўцы залогі з Баранавіч устанавілі ў Завоссі памятную стэлу з тэкстам аб нараджэнні туг Міцкевіча. (У 1955 г. стэла была абноўлена, і тэкст заменены на беларускамоўны. Праіснавала стэла да 1998 г.)

У лістападзе 1930 г. наваградцы адзначылі 75-ю гадавіну з дня смерці А. Міцке-

віча. У Наваградку адбылася прадстаўнічая канферэнцыя з удзелам вучоных, пісьменнікаў, паэтаў з Вільні, Варшавы, Торуня, Кракава і іншых гарадоў. Тады ж у фарным касцёле Наваградка была ўстаноўлена мармуровая памятная дошка з надпісам аб хрышчэнні тут 12 лютага 1799 г. Адама Міцкевіча.

У сувязі з гэтай памятнай датай ваявода З. Бячковіч прыняў рашэнне, каб у наступным годзе завяршыць будаўніцтва Кургана-помніка. З мэтай прыцягнуць грамадскасць да гэтай акцыі, было вырашана правесці ў чэрвені 1931 г. "Міцкевічаўскія дні". Адкрыліся яны 1 чэрвеня мітынгам ля падножжа Кургана. 7 чэрвеня прайшло ў Наваградку свята песні, у якім узялі ўдзел школьныя калектывы і вясковая моладзь з тэрыторыі ўсяго ваяводства. 21 чэрвеня прайшоў з'езд чальцоў арганізацыі вайскавай падрыхтоўкі. На працягу ўсяго чэрвеня шматлікія турыстычныя групы і жыхары Наваградчыны актыўна ўдзельнічалі ў завяршэнні работ па насыпання кургана. Кожны з іх запісаўся ў спецыяльную памятную кнігу і атрымліваў трохвугольны картонны значок зялёнага колеру з надпісам: "Удзельніку насыпання кургана Адама Міцкевіча ў Наваградку 1-

Стэла А. Міцкевічу ў Завоссі

31.VI.1931. 1855-1930".

Завяршыліся ўрачыстасці "Міцкевічаўскіх дзён" 28 чэрвеня. У Наваградка ў гэты дзень прыехалі прадстаўнікі ўраду, універсітэцкія вучоныя, пісьменнікі, прадстаўнікі многіх арганізацый і устаноў. У фарным касцёле, дзе калісьці хрысцілі А. Міцкевіча, пра-

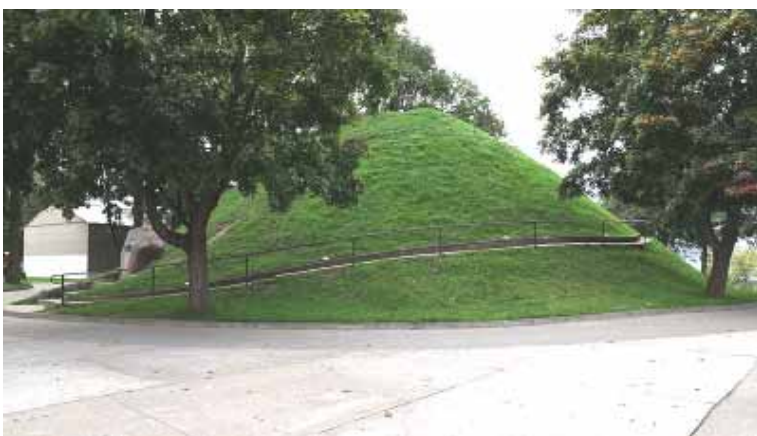
Значок удзельніка насыпання кургана

йшла ўрачыстая служба. Пісьменнік Вацлаў Серашэўскі ўзвёз на курган апошнюю ганаровую тачку зямлі. І Курган - помнік быў перададзены пад апеку горада. Вышыня яго складала 17 метраў, а шырыня ля падножжа - 30 метраў. У гэты ж дзень у будынку Наваградскага ваяводства адбылася выстава аб жыцці і творчасці Адама Міцкевіча, на якой было прадстаўлена 512 экспанатаў. Сярод іх - 26 рукапісаў, 49 розных выданняў пісьмаў А. Міцкевіча, 65 перакладаў яго твораў на замежныя мовы, 45 нотных запісаў да паэзіі А. Міцкевіча, 9 пісьмаў філаматаў, 70 партрэтаў А. Міцкевіча, 18 розных кніг, у тым ліку найважнейшая з іх - парафіяльная кніга з фарнага касцёла з запісам аб хрышчэнні Адама Міцкевіча. Мерапрыемствы гэтага дня закончыліся ўрачыстым паседжаннем у зале гарадскога тэатра і народнымі гуляннямі на замку. На наступны дзень госці "Міцкевічаўскіх дзён" наведалі мясціны Наваградчыны, звязаныя з жыццём А. Міцкевіча.

(Заканчэнне на ст. 8.)

Курган А. Міцкевіча ў 1930-я гады

Курган А. Міцкевіча ў наш час

Адам Міцкевіч у памяці наваградцаў 1921 - 1939 гг.

(Заканчэнне. Пачатак на ст. 7.)

Распрацоўкай турыстычных маршрутаў займаўся "Камітэт па ўвекавечванні памяці А. Міцкевіча" і мясцовае аддзяленне Польскага краязнаўчага таварыства. Распрацаваны імі маршрут па мясцінах Адама Міцкевіча працягласцю 74 км. праходзіў праз Чамброва, воз. Свіцязь, Міратычы, Плужыны, Варончу, Туганавічы, Гарадзішча, Калдычэва, Завоссе, Баранавічы. Акрамя маршрута "Міцкевічаўскага" было яшчэ пяць турыстычных маршрутаў, якія ў пэўнай ступені, таксама датычыліся асобы А. Міцкевіча:

Маршрут 1: Наваград-Воўкавічы-Карэлічы-Турэц-Мір-Гарадзея-Нясвіж - працягласцю 79 км.

Маршрут 2: Наваград-Кашалёва-Наваельня-Дзятлава-Слонім - 89 км.

Маршрут 3: Наваград-шклязавод у Бярозаўцы-Агароднікі-Ліда-Беняконі - 92 км.

Маршрут 4: Наваград-Ўе-Ліпнішкі-Жэмыслаў - 74 км.

Маршрут 5: Наваград-Шчорсы-воз. Кромань-Налібок-Івянец-Валожын-Гародзькі - 123 км.

Экскурсіі па маршрутах праводзіла Наваградская ліга падтрымкі турызму. Для патрэб прыезджых у Наваградку мелася некалькі гасцініц, хаця і невялікіх па колькасці нумароў, але з гучнымі назвамі: "Еўропа", "Бразілія", "Швейцарыя", "Італія", "Віленская", "Гандлёвая", "Парыж". У цэнтральнай часцы горада адна з вуліц атрымала назву Міцкевіча.

Уключэнне Наваградчыны ў склад Польшчы абудзіла цікавасць да гэтай зямлі з боку польскіх даследчыкаў. У перыядычным друку 1920-х гадоў з'явіўся шэраг публікацый аб этнаграфічных, моўных, архітэктурных і інш. асаблівасцях Наваградчыны. У 1930-я гады выйшла з друку некалькі кніг па краязнаўству, у якіх галоўная ўвага была скіравана на мясціны, звязаныя з творчасцю Адама Міцкевіча. Наваградскім аддзяленнем Польскага краязнаўчага таварыства выдадзены кніга Ю. Жмігродскага "Наваград і ваколіцы", В. Ляруа "Над блакітным Нёманам", У. Абрамовіча "Наваградскі край", у Лідзе выйшла кніга Ю. Снежкі "Дом Адама Міцкевіча ў Наваградку" (усе на польскай мове).

Міцкевічаўскі камітэт арганізаваў і выдаў шматтысячнымі тыражамі 12 кніг з паэтычнымі і празаічнымі творами А. Міцкевіча пад рэдакцыяй Тадэвуша Піні. Кнігі выходзілі ў 1931-34 гадах, былі прыгожа аформлены, змяшчалі ўсе асноўныя паэмы, празаічныя творы, пісьмы, некалькі партрэтаў і аўтографу Адама Міцкевіча. Разнастайныя мерапрыемствы, прысвечаныя памяці знакамітага земляка, час ад часу арганізуюў клуб "Ognisko", у якім збіралася ў асноўным, мясцовае інтэлігенцыя. Сапраўднай падзеяй для наваградцаў былі прыезды ў горад на гастролі віленскага тэатра "Рэдута", у рэпертуары якога былі творы А. Міцкевіча. Святочныя вечары з прадстаўленнямі амаатарскага драмгуртка сістэматычна наладжваліся ў дзяржаўнай польскамоўнай гімназіі, якая з 1921 г. насіла імя А. Міцкевіча.

І ўсё ж, бадай, галоўнай справай наваградцаў па ўвекавечванні памяці свайго слаўтага земляка было адкрыццё ў Наваградку Дома-музея паэта. Рашэнне аб яго ўтварэнні прыняў Міцкевічаўскі камітэт 10 траўня 1930 г. Камітэт звярнуўся да ўладальніка былога дома Міцкевічаў Антона Дамброўскага з просьбай здаць дом у арэнду. Аднак гэта аказалася немагчымым, бо яшчэ дзейнічала права яго арэнды за Марыяй Вяжбоўскай. Тым не менш, 28 чэрвеня 1931 г. у дзень адкрыцця Кургана на гэтым доме была ўстаноўлена мемарыяльная дошка з надпісам: "Тут на зары жыцця раскрыў крылы для ўзлёту Адам Міцкевіч". У чэрвені 1936 г. невялікая часова экспазіцыя была размешчана ў флігелі, дзе знаходзілася бюро будучага музея.

Адкрыццё Дома-музея Адама Міцкевіча адбылося 11 верасня 1938 г. і прайшло ў рамках традыцыйных "Міцкевічаўскіх дзён", якія доўжыліся з 11 па 22 верасня. Іх правядзенню быў прысвечаны выпуск газеты "W Nowogrodzkiej stronie". Згодна з яе інфармацыяй, у першы дзень пасля ўрачыстага набажэнства ў Фарным касцёле быў высвечаны і афіцыйна адкрыты Дом-музей, а пасля пачалася рэлігійная выстава. На наступны дзень у гарадскім тэатры быў паказаны фрагмент паэмы "Дзяды", а над возерам Свіцязь праведзены інсцэніроўкі балад А. Міцкевіча, дэкламацыя яго твораў і гра народных музыкаў.

17 верасня на Нава-

градчыне прайшлі спартыўныя спаборніцтвы, а таксама зорны рэйд матацыклістаў. Шматлюдна было ў Наваградку 18 верасня, калі з усіх паветаў Наваградскага ваяводства і многіх ваяводстваў Польшчы сюды прыехала моладзь на розныя масавыя мерапрыемствы, у тым ліку і на ваяводскія дажынкi. Дзень 19 верасня быў прысвечаны агляду сельскагаспадарчых дасягненняў. Акрамя гэтага, штодзённа курсіравалі на "Сцежках Міцкевіча" некалькі дзясцяткаў аўтобусаў і машын, якія маглі развезці да 700 турыстаў.

Першапачатковая экспазіцыя Дома-музея А. Міцкевіча размяшчалася ў трох залах. Вось як апісаў яе ў сваёй кнізе У. Абрамовіч: "У першай зале - шматлікія выданні, газеты і ілюстрацыі, партрэты А. Міцкевіча - рэпрадукцыі розных часоў. Асабліва ўвагу наведвальніку звярнула, безумоўна, мадэль наваградскай хаты з жураўлём ля калодзежа. Гэта - звычайная працоўная хата, у якой паэт уздыхаў на далёкай чужыне, жадаючы, каб яго паэмы чыталі пад ёй... Прайшоўшы хол, утрыгожаны гербамі ўсіх гарадоў Наваградчыны, звяртае на сябе ўвагу макет помніка паэту, устаноўленага ў Парыжы, аўтара А. Бурдэля. Адліты ў бронзе вялікі макет, размешчаны ў цэнтры залы, ёсць сапраўднае ўпрыгожанне ўсяго музея. У апошняй зале знаходзіцца памятка пра Марылю: старасвецкі куфар, акаваны масіўнымі абручамі, лосцітэтка, шаль і крыж, які вісеў у яе спальні, розныя фатаграфіі".

Сярод дакументаў, змешчаных у музеі, былі судовыя акты бацькі і дзедка, напісаныя гусіным пяром: пісьмы Адама да сяброў і Марылі, некалькі кніжак з хатняй бібліятэкі ў Парыжы. Першым дырэктарам музея стаў Уладзіслаў Ляруй, а ці не першым яго наведвальнікамі былі ўнучка Марылі - Сафія Путкамер і праўнучка Яніна Жалтоўская з Бельенік.

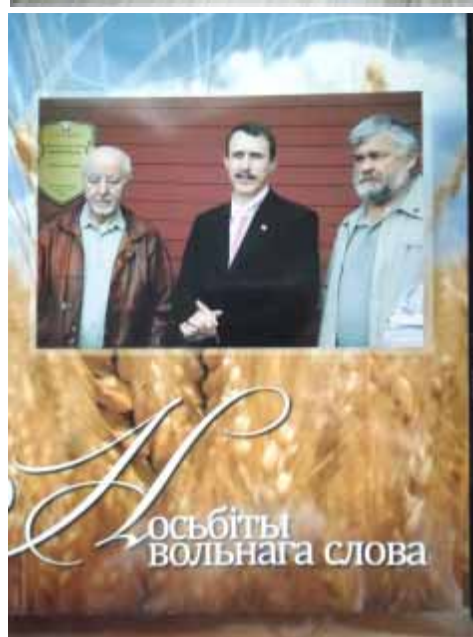
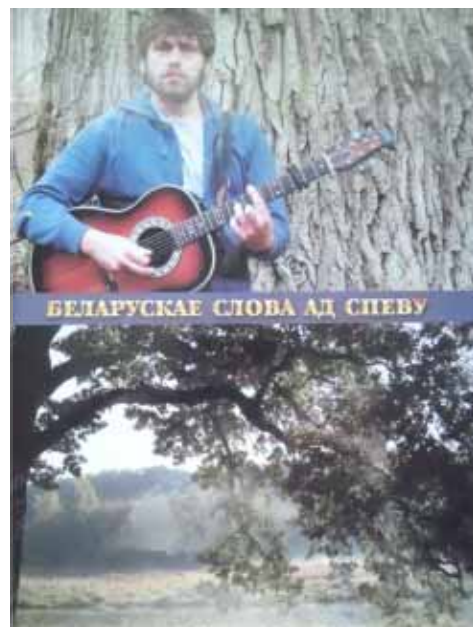
Шаноўнае спадарства!

Запрашаем Вас на творчую сустрэчу з героямі кніг Элы Дзвінскай "Беларускае слова ад спеву", "Алесь Пушкін", "Носьбіты вольнага слова"

У праграме: прагляд слайд-фільмаў і выступленні творчых асобаў - музыкаў, мастакоў і пісьменнікаў, лаўрэатаў прэміі "За свабоду думкі".

Сустрэча прысвечана 50-годдзю Алеся Пушкіна і юбілею аўтара-ўкладальніка кніг.

Вечарына адбудзецца 18 верасня на Менскай сядзібе ТБМ імя Ф. Скарыны па вул. Румянцава, 13 у 18.00.

"Будзьма!"

15 верасня (аўторак) адбудуцца заняткі гістарычнай школы з Алегам Трусовым "Гісторыя ў падзеях і малюнках" Пачатак - 18.00 гадзін.

Румянцава, 13.

Уваход вольны.

Дарагія сябры!

Часопіс "ПрайдзіСвет" запускае краўдфандынгавую кампанію, каб выдаць другую кнігу апавяданняў Артура Конана Дойла пра Шэрлака Холмса па-беларуску.

Спадзяёмся, многія з вас чыталі першую кнігу апавяданняў "Прыгоды Шэрлака Холмса" ў нашым перакладзе. Цяпер мы збіраем грошы на наступны зборнік - "На таткі пра Шэрлака Холмса".

Дзе камандзе перакладчыкаў-валанцераў узяць сродкі на падрыхтоўку макету, паперу, працу друкарні, рэдактараў і карэктараў - вось загадка XXI стагоддзя, якую не пад сілу вырашыць нават легендарнаму дэтэктыву. Таму чытачы - сёння наша адзіная надзея і апора.

Падтрымаць праект можна па спасылцы: <http://www.talaka.by/projects/936/campaign>.

Падрабязнасці пра праект: <http://prajdzisvet.org/news/vyidadzim-druguyu-knigu-pra-sherlaka-xolmsa-razam!.html>

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юля Бажок, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алэг Трусаў, Дзяніс Тушыньскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbn-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні. 231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.
Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".
Газета падпісана да друку 7.09.2015 г. у 17.00. Замова № 2925.
Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.
Падпісны індэкс: 63865.
Кошт падпіскі: 1 мес. - 8750 руб., 3 мес. - 26250 руб.
Кошт у розніцу: па дамоўленасці.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб рэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by